

Expresos polítics a Argentona (febrer 2010)

MARGARIDA COLOMER

El dia 11 de febrer es va fer un homenatge a tots els ex-presos polítics de la comarca del Maresme al Foment Mataroní. Hi assistiren les autoritats dels municipis corresponents, molts dels ex-presos, familiars que els acompanyaren i d'altres en tant que representants d'alguns que estaven malalts o bé ja havien mort.

Tal com va dir en el seu parlament en Pep Riera aquest homenatge arriba molt tard, però millor avui que mai. La nostra transició va voler oblidar tots els temes relatius a la Guerra civil i al franquisme amb l'objectiu de fomentar una democràcia en pau. En altres països europeus, la pau la van construir amb la memòria històrica. Alemanya i més concretament Berlín n'és un clar exemple.

La recuperació de la demo-

cràcia i de les llibertats nacionals de Catalunya fou una conquesta social guanyada a base de lluites constants i continuades des de 1939 fins al 1979. Des de la postguerra fins a la transició democràtica hi hagué persones que deixaren la pell per enderrocar la dictadura franquista. No fou pas una concessió per part del franquisme, sinó una fita històrica per la qual la societat catalana portava dècades lluitant.

La repressió del franquisme va ser una repressió dirigida i calculada des de dalt contra tots els vençuts. El conjunt de mesures repressives adoptades per les autoritats franquistes es distingien pel seu caràcter d'exemplaritat i de càstig, de totalitat i massivitat. Cal recordar que en el franquisme la repressió esdevingué una necessitat política per mantenir el Dictador i consolidar el seu poder en

la societat civil i contrarevolucionària. Encara que els mitjans de comunicació parlessin de pau i reconciliació, no hi va haver cap intenció d'integrar els vençuts ni de cercar la conciliació; ans el contrari, van sotmetre els vençuts a una forta repressió. Va ser la continuació de la Guerra civil, amb les lleis fetes pels vencedors per esclafar el republicanisme i les llibertats nacionals i democràtiques de Catalunya i de la resta de pobles d'Espanya.

La primera etapa del franquisme és quan la repressió fou més violenta, però no oblidem que Franco va signar penes de mort fins pocs dies abans de la seva mort. Tot i la forta repressió i la por que aquesta repressió representava pels homes i dones que perseguïen una societat democràtica, les lluites no van deixar d'existir en tot el territori

Junta de Disciplina de la presó Model de Barcelona en ple exercici de les seves funcions.
Foto: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.
Arxiu fotogràfic. Perez de Rozas

català i les mobilitzacions foren més intenses en les poblacions on hi havia indústries. Argentona no se'n va mantenir al marge, en primer lloc, perquè durant la República hi va haver persones que es van significar i després perquè durant l'època franquista hi va haver gent que se les va jugar en la lluita antifranquista. Algunes d'aquestes persones treballaven a Mataró i s'organitzaven en sindicats clandestins i altres organitzacions a la població veïna i més tard també a la nostra població.

Les persones d'Argentona que anaren a recollir el dia de l'homenatge el certificat foren Josep Garriga i Bosc i Joan Abril i Abril, els dos són argentonins però quan foren presos vivien a Mataró. També el va recollir en Juli, un nét de Josep Buera i Piquer. El regidor de cultura Ferran Armengol els va lliurar un certificat. En nom dels ex-presos que havien mort, els van anar a recollir els seus familiars a l'acabament de l'acte, aquest fou el cas d'Emili Alsina del POUM, que durant la guerra vivia a Canet i a l'acabar la guerra va haver de patir set anys de presó per haver defensat la República, els seus familiars són l'Araceli Ferrer i l'Antoni Alsina d'Argentona.

El cas de Josep Buera és un exemple per entendre com anaven les coses acabada la guerra. En Josep va anar al front amb la lleva del biberó; a la retirada, quant estaven a vora Ponts, el van fer presoner i el van dur a Almacelles, després a Sant Juan de Musarafat (Saragossa) i el 6 de gener de 1939 entrava al Camp de Concentració de Santoña; el mes d'abril en sortiria per anar a Badajoz, allà va agafar les febres i la sarna. Va haver de fer llit en un hospital fins que el van considerar curat. Va estar fent treballs de recollida de materials diversos de

guerra a pobles d'Extremadura. Després va ser destinat a Irún passant per Saragossa, Logroño i Sant Sebastià. Quan va arribar a Irún el van fer construir túnels i ponts tot rodejant el riu Bidasoa. Un dia sortint de missa la guàrdia civil se'l va endur a la presó. Va estar a la presó de Pamplona quinze dies incomunicat a causa d'uns informes negatius de l'alcalde d'Argentona que no informava correctament, ja que es deia que havia anat voluntari al front i no era veritat, ja que havia marxat amb la lleva del biberó. De Pamplona el van dur a una presó de Belchite amb un batalló disciplinari, en aquí el van fer treballar en una pedrera i li van tornar les febres, però aquesta vegada no el van portar a cap hospital, va haver de treballar amb febre. Quan va tornar a Argentona va haver de fer el servei militar, per tant, va marxar al cap de tres mesos. Amb tot, havien passat vuit anys de la seva vida. Avui en Josep ho explica amb la serenitat d'un vençut sense rancor.

La llista dels represaliats d'Argentona és més àmplia ja que en el franquisme foren perseguides, maltractades i empresonades moltes persones, però la recerca que tinc en aquest moments és incompleta. Tot i això donaré els noms de les persones que consten al llistat que la Generalitat ha enviat a l'Ajuntament. A més a més de les persones citades anteriorment els que consten com a ex-presos són: Salvador Costa (difunt), Ramon Fígols (♦), Ramon Lladó i Bagot (difunt), Vicente Navarro, (difunt), Vicente Duatis, Mariano Marzo, José Botey (♦) Antonio Cabrera (difunt), Tomàs Edo (♦), Eusebio Lleonard (♦), Mariano Schar (♦), Ramon Llobera (difunt), José Viñas (difunt). Els que porten la senyal de ♦ és perquè a l'Ajuntament no els consta que

hagin viscut a Argentona. És possible que sigui un error, tot i així crec convenient publicar-los, per si alguna persona en sap alguna cosa i pugui informar i així completar més la documentació que en aquest moments tenim.

A banda de la informació provinent de la Generalitat també he pogut esbrinar noms de persones que foren empresonades a la presó de Mataró immediatament després de la guerra. Aquests són: Manuel Cabrespina, Jaume Creycet i Soler, Josep Creycet i Soler, Joan Vilanova i Mulet, Antoni Frisol i Calbet i (?) Cabot i Abril. Sóc conscient que aquests no són tots, però és l'estat actual de la meua recerca.

No vull deixar de nomenar els que durant el primer període del franquisme patiren la tirania dels Consells Militars amb la pena capital i l'afusellament al Camp de la Bota, per la seva memòria i la dels seus familiars: Josep Fernández i Giol, Josep Lladó i Ros, Joaquim Villarroja i Bayo, Joan Casolà i Ferrer, Ramon Flordelis i Conte i Miquel Ortega i Blázquez. La pena de mort indubtablement fou la més brutal de les repressions i no oblidem que si existia era per voluntat de totes les autoritats franquistes, tant les municipals com les provincials i estatals, ja que totes elles hi col·laboraven a fer informes de mala conducta orientats a un càstig sever. Aquesta actitud era assumida com un deure per aconseguir netejar la societat de tots els vençuts perquè eren considerats els culpables d'haver provocat la guerra. Curiosament foren els militars franquistes qui varen alçar-se amb un cop d'estat militar contra el govern de la República, però fou tant la pressió i la tergiversació de la història, que durant molts anys la societat va creure que la guerra fou a causa dels republi-

cans i de les morts incontrolades a la rera guarda dels pobles de Catalunya. La “Pau” franquista es va conquerir dia a dia amb una forta repressió i va durar fins a la mort de Franco.

Aquesta versió que tenia el franquisme de la història de la Guerra civil és la que va perdurar fins ben entrats els anys vuitanta de l'etapa democràtica. Els diversos estudis històrics han dotat de base empírica els moviments que reivindiquen el reconeixement de les institucions democràtiques a les víctimes del franquisme, uns moviments que han estat fonamentals perquè, als darrers anys, les institucions es decidissin a desenvolupar polítiques públiques de reparació democràtica.

És cert que malgrat les mobilitzacions Franco va morir al llit de mort natural. Molts mitjans de difusió han utilitzat aquest fet reiteradament per sostenir que la mort natural del Dictador constitueix la demostració inapel·lable de la solidesa del règim franquista i especialment volen palesar la feblesa de les forces antifranquistes incapaces no només d'aconseguir l'ensorrament de la dictadura sinó d'incidir en la seva trajectòria.

Aquesta argumentació de la història és la que ens han donat durant molts anys com “oficialment correcte”. Aquesta versió el que fa és mostrar que els polítics franquistes reconvertis en demòcrates i els seus hereus conservadors juntament amb el rei, eren els únics protagonistes dels canvis durant la Transició.

El tema de la debilitat de l'antifranquisme ha tingut un fort ressò en els sectors d'esquerra perquè s'ha insistit molt en la despolitització i la passivitat de la societat i, per tant, han relegat a tot el poble, inclòs tots els grups

antifranquistes, a ser un espectador passiu abans i després de la mort de Franco.

Com ja hem dit, des de 1939 hi va haver grups tan culturals, sindicals com polítics que van lluitar per les llibertats democràtiques i nacionals de Catalunya. L'oposició al règim va créixer encara més a partir dels anys seixanta. I aquesta oposició va créixer tot i la repressió i la por que generava les seves conseqüències. Sempre hi va haver un grup important de gent conscienciada que se les jugava, fins a convertir-se en un factor decisiu de la vida política.

Franco va morir de malaltia però quan ho va fer el règim franquista estava en plena crisi i aquesta crisi era gràcies als lluitadors sindicals, els grups polítics clandestins, els estudiants, els intel·lectuals... que des de diferents sectors lluitaven de manera constant per una

societat democràtica.

Amb aquest acte es va plasmar el reconeixement de les institucions democràtiques del país vers qui va lluitar contra la dictadura. Les polítiques públiques de la memòria són una necessitat per la societat democràtica. Els coneixements acumulats per la historiografia teòricament són accessibles a tothom, però sabem que la socialització del coneixement històric no es realitza plenament si no és a través de la memòria pública. És per això que són imprescindibles polítiques de la memòria que, fonamentades en el coneixement històric, contribueixin a enfortir els valors democràtics. D'altra banda, és imprescindible el protagonisme de les institucions de govern a fer públic aquest llegat perquè contribueix de manera definitiva perquè l'ètica democràtica regeixi les actuacions del govern del nostre país.

Interior de la presó Model de Barcelona durant una missa celebrada el dia de la Mercè de 1944.

Foto: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Arxiu fotogràfic. Perez de Rozas